

# SODOBNI PROBLEMI

## ANKETA O KRIZI SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA

Slovensko Narodno gledališče v Ljubljani preživlja danes obupno gmotno krizo. Popolno pomanjkanje najpotrebnejših denarnih sredstev ovira njegov pravi razvoj, ga moralno upropašča in mu onemogoča resno umetniško udejstvovanje. Zaradi nerednih in nezadostnih mesečnih izplačil je osebje obeh gledaliških zavodov popolnoma zbegano in se nikakor ne more mirno posvetiti svojemu napornemu delu. Mnogi članki v dnevnem časopisju so že poročali o notranji in zunanji gledališki krizi in na svoj način razmišljali o rešilnih potéh, ki bi vodila iz tega skoraj brezupnega položaja. Gledališko vodstvo samo je sklenilo razširiti svoj letošnji spored z lažjimi deli, ki naj bi privabila k predstavam najširše plasti občinstva, in je obenem tudi globoko znižalo vstopnino. Uspeh vseh teh poskusov pa je bil prav za prav tako neznaten, da preti našemu gledališču še vedno usoden polom.

Zavedamo se, da je slovensko Narodno gledališče največje važnosti in osnovnega pomena za naš umetniški in idejni razvoj in da ni danes ogroženo le gledališče samo, ampak z njim temelj našega kulturnega življenja in ustvarjanja. V tej globoki zavesti spoznavamo, da je vsakdo izmed nas soodgovoren za obstoj in bodočnost slovenskega gledališča in da mora zato dejansko skrbeti za rešitev njegove gmotne in duhovne krize.

Uredništvo Ljubljanskega Zvona je zato sklenilo, posvetiti temu izredno perečemu gledališkemu vprašanju vso svojo pozornost. Povabilo je politične osebnosti, kulturne tvorce in gledališke strokovnjake, da v obliki ankete razmislijo o vzrokih gledališke krize in da pokažejo s konkretnimi izjavami, na kakšen stvaren in nujno izvedljiv način bi se dalo rešiti naše gledališče pred katastrofo. Uredništvo jim je zastavilo tale tri osnovna vprašanja:

- 1.) *Kako pojmujeate pomen in naloge slovenskega Narodnega gledališča?*
- 2.) *Naše gledališče je v neprestani krizi, ki zavzema danes katastrofalno obliko. Kje so po Vašem mnenju glavni vzroki?*
- 3.) *Na kakšen način bi se dalo naše gledališče rešiti iz te neprestane krize in pred usodno katastrofo?*

\*

Uredništvo je prejelo naslednje odgovore:

MINISTER DR. ALBERT KRAMER:

1.) Brez slovenskega Narodnega gledališča si ne moremo misliti pravega kulturnega razvoja. Gledališče je prav tako važno kakor univerza, oba sta prav za prav dvojčka. Slovensko Narodno gledališče je eno najvažnejših in najpomembnejših sredstev za naš napredek, za povzdigo vsega našega kulturnega stremljenja. Njegovo delovanje pa ne sme biti zato navezano zgolj na mesto samo, ampak mora iskati tudi več stika s podeželjem, z ljudstvom. Sedanja višina našega gledališča nikakor ne zaostaja za preteklostjo, obratno, pri njem zapažamo velik napredek, ki je tembolj razveseljiv, ker je naša gledališka tradicija dokaj skromna. — Gledališče ima zato velike naloge, ki se

jih moramo zavedati. Zdi se mi, da bi morali tudi bolj skrbeti za naraščaj. V dobrem in vsestransko izvežbanem naraščaju je namreč bodočnost gledališkega ustvarjanja.

2.) Vzrokov, da je nastopila gledališka kriza, je več. Predvsem je temu kriv splošno slab gospodarski in socialni položaj, ki ovira vsako močnejše kulturno delo. S krizo je bil prizadet zlasti srednji stan, predvsem uradništvo, tedaj tisti del inteligence, ki je največji porabnik vseh kulturnih vrednot in ki je vedno pripravljen sodelovati. Gospodarsko močnejši krogi so mrtvi, ti nimajo toliko intelektualnih potreb in se zato za kulturno življenje ne brigajo. Velik vzrok gledališke krize pa je najbrže tudi v tem, da se je gledališče preveč zbirokratiziralo, odkar ga je prevzela država. Upravno osebje je najbrže preveliko in preobremenjujoče. Raziskati bi seveda tudi morali, koliko je gledališče samo zakrivilo, da se je kriza pojavila v tako obupni obliki.

3.) Gledališče moramo kljub temu nujno rešiti pred katastrofo. Da bi država zvišala svojo dotacijo, se mi zdi hipno nemogoče. Zato moramo iskati drugih virov in rešilnih poti. Predvsem mislim, da bi morala banovina mnogo bolj skrbeti za naše gledališče. Njene naloge in dolžnosti so večje od nalog drugih banovin, saj zastopa celotno področje Slovencev. Poleg tega bi morali še bolj pritegniti mesto, ki ima do ljubljanskega gledališča prav posebne dolžnosti. Priznati moramo vendar, da je gledališče pri nas v glavnem odraz meščanske kulture in da ima od njega največje koristi predvsem mesto. Gledališče samo pa bi moralo vse bolj skrbeti za stalno in živo reklamo in s tem pritegniti k posetu najširše plasti občinstva. Ako se namreč občinstvo za gledališče zanima le malo, je vsako tarnanje samo prazna deklamacija. Izposlovati bi se dal naposled še poseben gledališki davek na vstopnice za kino, dasi so ta podjetja pri nas prav izredno obdavčena. Poleg tega naj bi napravilo gledališče posebno pogodbo z radijsko postajo. Obvezati bi se moralo za redno sodelovanje pri njej, a zato naj bi dobilo en del dohodkov. S tem bi se dvignil program pri Radiu, obenem pa si gledališče samo bolj opomoglo. Na tak način, mislim, bi bilo moči rešiti naše Narodno gledališče pred katastrofo.

\*

#### ŽUPAN DR. DINKO PUC:

Gospod urednik! Če bi hotel na Vaša vprašanja odgovoriti izčrpno, bi moral pisati zelo obširno, mislim tudi, da bi se moral sempatja komu zameriti. Prvega ne utegnem, za drugo pa nimam volje, zato mi dovolite samo nekaj splošnih opazk.

Gledališče je nedvomno umetniška, a tudi vzgojna institucija, ki mora imeti živ stik s publiko. Zato mora vendarle računati s sodobno miselnostjo in duševnostjo občinstva ter ga pritegniti z razumevanjem njegovega notranjega življenja. Zdi se mi pa, da gledališka umetnost po vojni nikjer ni našla ključa do src širšega občinstva. Odtod navidezni propad gledališča, odtod neprestane tožbe, da beži publika v kino in da izginja smisel za pravo umetnost.

Gledališče mora potemtakem računati z okusom občinstva. Ta pot — ob pravilni presoji in pri pravem razumevanju — ne vodi navzdol, marveč navzgor. *Največje uspehe je dosegla gledališka uprava pri nas vendarle z deli velike umetniške vrednosti.* Da se pa publika ni mogla ogreti za hipermoderno glasbo in za nekatere izrodke dramske umetnosti, ji res ni mogoče šteti v zlo.

Povojna živčna raztrganost danes popušča. Vračamo se h klasični muziki, želimo si zopet melodičnih del, in v drami imajo največ pravih uspehov igre, ki se bavijo s problemi človeške duše. Zakaj bi ne šli po tej poti?

Pritegnitev širokih plasti ljudstva je tedaj še vedno naš prvi namen. Danes je to tudi najboljšo sredstvo za odstranitev težkoč. Računati namreč na zvišanje državne dotacije ali pa na druge finančne vire, je po mojem mišljenju v teh časih iluzija. Gospodarstvo je pač treba prilagoditi danim sredstvom. Če smo svoj čas mogli vzdržavati svoje gledališče na častnem nivôju brez državne podpore, ni treba, da sedaj gledališče propade kljub državni podpori!

\*

#### RAVNATELJ DRAME PAVEL GOLIA:

Obisk gledališča je razmeroma še vedno zadovoljiv. Število stalnih obiskovalcev se je le rahlo skrčilo. Toda stalni obiskovalci pripadajo gospodarsko šibkim slojem, ponajveč uradniškemu stanu. Ti se očitno zavedajo pomena, nalog in vse važnosti gledališča. Oni, ki živijo v urejenih materialnih razmerah, le poredkoma in v redkih vrstah prihajajo k nam.

Dokler je državna subvencija vsako leto sproti pokrila razliko med kupno močjo gledališkega obiskovalca in materialno vrednostjo gledališke produkcije, je teklo vse gladko. A nenadoma začne država zavoljo splošne gospodarske krize zniževati svojo subvencijo (v dveh zaporednih sezonah za okroglo 1.400.000 Din). Gledališka blagajna ne zmaguje več izplačil in zahteva višjih dohodkov od predstav. A kako priti do njih? Z zvišanjem vstopnine? Ne. Oni, ki razpolaga s sredstvi, se ni približal, a zvesti obiskovalec v splošni stiski vse teže in teže zmaguje svoj prispevek in se diskretno odmika. Da ga gledališče za stalno ne izgubi, mora znižati vstopnino. Moralni uspeh tega postopka ustreza, materialni ne. Paralelno s tem si slede: odpusti, redukcije plač, reorganizacija repertoarja, povečanje produkcije (tudi na račun kvalitete). Inkaso zdaj rase, zdaj pada; rase, žal, pogosto pri predstavah, ki gledališču niso v posebno čast. Vse to ne zadošča. Banovina priskoči s skromnejšo, mesto z izdatnejšo podporo, toda ravnovesja ni mogoče več ustvariti. Primanjkljaj (1.400.000 Din) je prevelik. To je kriza.

Kako se je rešiti? S povišanjem banovinske in mestne podpore, z uvedbo kulturnega davka, z obveznimi dajatvami s strani kina, s soudeležbo na čistem dobičku radia itd. itd., predvsem in v prvi vrsti pa s smelo in širokopotezno reorganizacijo „Narodnega gledališča v Ljubljani“ v „Osrednje gledališče za slovensko ozemlje“. To novo gledališče bi zalagalo vse večje kraje Slovenije z dobrim in umetniško izvajanim repertoarjem in ne bi več črpalo svojega občinstva le iz nekaj deset tisoč ljudi iz Ljubljane in okolice, temveč iz vseh Slovencev, ki jih živi okrog enega milijona v naši državi. In nekega lepega dne bi dvignilo svoje zastore tudi pred tistimi, ki še niso z nami, in oznanilo cilje svojega poslanstva tam, kjer danes še preganjajo našo besedo.

\*

#### RAVNATELJ OPERE MIRKO POLIČ:

Pozdravljam anketo o gledališkem vprašanju v resni reviji, ki naj bi s stvarno diskusijo popravila škodo, ki jo je prizadel našemu gledališču marsikateri demagoško in osebno zamišljeni članek v dnevnem časopisju.